

i v marxismu. Parciálně atributivní pojetí člověka je v nich jen předformou pojetí podstatného antropologického univerzalizmu. M. Djurić v přednášce *Krise sebebepochopení člověka* hovořil o úpadku substancionálního myšlení a růstu nedůvěry k humanismu a jeho pevným měřítkům, jakož i o snahách odstranit všechno zprostředkování. Určité vyvrcholení tohoto vývojového trendu představuje podle něho M. Heidegger svým zjištěním, že v lidském světě je vše možné a nic závazné. Přitom však nelze podceňovat hodnoty antiky v pojmání člověka, neboť jinak by se mohl stát jediným důstojným dílem svobody člověka planetární imperialismus. E. Paci poukazyval na to, že socialismus stojí před problémem rozdělení práce a technostruktury přeměňující člověka v pouhý objekt. Intersubjektivnost, jež musí být stále znovu konstituována v konkrétních životních operacích lidí, by zde měla nastoupit na místo zvěčněné planifikace. K. H. Volkman-Schluck hovořil o politickém étosu demokracie na podkladě Periklova pojetí (jak je zachyceno u Thukidyda) a spatřoval v něm jedinou možnost omezování hranic moci. Rozpad tohoto étosu se prý stává základem příčinou svěového rozpoutávání moci. V. Korać ve své přednášce o pokroku a humanitě spatřoval hlavní otázku pokroku v přeměně poznání v praktickou moc. Humanismus je ohrožen především růstem racionalizovaných technokratických struktur, nelidskosti velikých kvantifikovaných systémů a polarizací světa na mocné elity a bezmocné masy. Pozitivní perspektivy nabízí překonání odcizené práce, přeměna dělníka v člověka a osvobození času pro úkoly lidské seberealizace. D. Pirjavec poukazyval na to, že iracionalizace a eschatologizace pojetí národa může mít za této situace katastrofální následky a že proto je dnes národnostní otázkou v Jugoslávii otázkou racionalizace a humanizace moci jednotlivých národů a jejího oprostění od všeho rodového a etnického. Jeden z diskutujících vyslovil také názor, že každý systém reprodukuje moc a otázku humanity je proto třeba postavit mimo oficiální instituce a systémy na půdu spontánních sociálních hnutí. J. Ch.

Acta Universitatis Carolinae Philosophica et Historica 1968/4 obsahují tyto statě a studie: E. Urbánek, O znovuzahájení výuky sociologie na filosofické fakultě UK, J. Šiklová, Dějiny pražské sociologické školy v období mezi dvěma světovými válkami, J. Kapr, Poznámky k teoretické a empirické problematice funkce sociální prestiže ve stratifikaci, M. Marušíak, Vývoj pojetí sociální vazby, E. Urbánek, O pojmu sociální role, B. Baumann, K problematice tzv. dramatu identity, J. Sedláček, Ke klasifikaci definic pojmu inteligence v sociologické literatuře. I když se jednotlivé texty různí podílem kritické informace a samostatného zvládnutí problematiky, jde vcelku o zásluhný a podnětný soubor, svědčící o jednotě teoretického úsilí pracovníků katedry sociologie na filosofické fakultě Karlovy university. Zvláště pozoruhod-

ná — vzhledem k současnému profilu naší sociologické práce — je tendence k hluboké integraci marxistické filosofie, sociologie, sociální psychologie a antropologie, již se vyznačují zejména studie Urbánkova a Baumannova; Její další rozvoj by znamenal průlom sui generis do našich sociologických tradic. Poslední čtvrtina sborníku je věnována zasvěceným recenzím nových zahraničních sociologických monografií. I. D.

Sociologie a historie zemědělství č. 1/1969

První číslo letošního ročníku „Sociologie a historie zemědělství“ je výjimečné tím, že je číslem monotematickým. Zabývá se velmi důležitým aktuálním problémem, a to *Sociologií zemědělského podniku*.

Práce je zajímavá z několika hledisek. Především tím, že je československým průřezem vědecké činnosti v této oblasti. Autoři jsou pracovníky českých a slovenských institucí. Myslím, že je to pro vědu a vědecký rozvoj velmi šťastným a v dnešní době i velmi důležitým řešením. Československá věda a sociologie potřebuje jak komparativní, tak syntetické studie československé problematiky. Sborník je sice syntetický jen souhrnem v něm uveřejněných prací, ale to je typické pro většinu sborníků.

Další zajímavá stránka sborníku je, že ukazuje na posun nebo zaměření sociologie venkova k zemědělství a zvláště k otázkám práce v zemědělství. Neznám sice dostatečně zaměření sociologie venkova a zemědělství, ale na základě sborníku si myslím, že lze takto charakterizovat zaměření v této vědní disciplíně. A myslím si, že toto zaměření je správné a adekvátní potřebám vědy i společnosti.

Dále sub specie svého odborného zájmu bych chtěl konstatovat, že uvedená práce je zajímavá i pro sociology průmyslu (a nejen pro ně). Přináší mnoho zajímavých poznatků, které jsou aplikovatelné i v průmyslu a ukazuje na mnoho totožných problémů. Snad by se mohla někdy (v rámci Sociologické společnosti?) uskutečnit zajímavá a potřebná výměna názorů mezi sociology průmyslu a zemědělství.

Do sborníku přispěli:

H. Schimmerling dvěma statěmi: *Sociologie zemědělského podniku* a *Sociologické aspekty obsahu činnosti vedoucích pracovníků JZD*.

E. Němcová: *Podmíněnost způsobu jednání vedoucích pracovníků se zřetelem k některým specifickým aspektům jejich činnosti v zemědělských podnicích*.

E. Horáková: *Dráha (kariéra) vedoucích pracovníků v zemědělském družstvu*.

P. Sagora: *Vplyv niektorých štruktúrotvorných prvkov na akceptáciu role vedúceho pracovnej skupiny*.

F. Křenek: *Výkon práce a uspokojení z práce v zemědělských podnicích*.

B. Foltán: *Sústava inštitucionalizovaných noriem, komunikácií a intergracných postojov pracovných skupín JRD*.

A. Burian: *K otázce kvalifikace žen pracujících v našem zemědělství.*

J. Vavřík, I. Matúška, V. Taubero-
v: *K některým výsledkům výzkumu sociálních důsledků mechanizace zemědělství.*

* * *

Zaměření sborníku, které je pravděpodobně jen zrcadlením stavu vědeckého výzkumu, naznačuje, že převaha prací se zabývá vedoucími pracovníky, kvalifikací, postavením, vztahy nadřízený — podřízený, sociálním vzestupem apod. Další část je věnována vztahům k normám, práci, atd. Speciální jsou otázky kvalifikace žen a stát z mezinárodního výzkumu.

Sborník by mohl být soustavnější a komplexnější, také práce by mohly být více sklobuženy. Myslím si však, že na první souhrn prací v této oblasti je sborník důkazem dobré úrovně a nadějně situace pro další výzkum. Je dobrou informací a čtenář, ať již posoudí sborník jako celek nebo i jen jednotlivé stati, bude mít dobrou orientaci v této odvětvové sociologii.

Bedřich Weiner

Seminář k problematice mládeže

Ve dnech 24.—28. září 1969 se uskutečnil seminář, pořádaný Střediskem pro mimoškolní výchovu v Záhřebu ve spolupráci s Evropským střediskem pro volný čas a výchovu UNESCO se sídlem v Praze. Seminář se konal v Baško Polje—Baška Voda v Jugoslávii.

Semináře se zúčastnilo asi šedesát vědeckých i praktických pracovníků, kteří se problematikou mládeže a jejího volného času zabývají z nejrůznějších hledisek. Dvanáct účastníků setkání bylo ze zahraničí. Československo bylo zastoupeno osmičlennou delegací ve složení prof. F. Kahuda, prof. J. Kohout, prof. B. Weiner a dále dr. J. Haškovec, dr. L. Hrdý, dr. L. Silhánová, dr. M. Todlová a dr. Zuzánek. Ústředním tématem byly *Teoretické základy a vědecké poznatky týkající se volného času mládeže.*

Pisemně bylo předloženo celkem třicet referátů, v nichž se autoři zaměřili na osvětlení pedagogických a sociologických aspektů volného času školní mládeže ve věku od 11—19 let a na otázky plánovitého řízení mimoškolní výchovy a efektivního využití volného času z hlediska pedagogického, kulturního a zdravotního.

Celá první část semináře měla obecnější a teoretičtější charakter. Zabývala se základními otázkami volného času mladých lidí, jejich hodnotových orientací, motivačních struktur, vzájemného vztahu mezi formálními organizacemi a neformálními strukturami volného času jako klíče k pochopení problému společenské participace, a to z hlediska jak obsahového a metodického, tak i možností empirického výzkumu této tematiky.

Byly řešeny problémy vztahu práce a volna, socializace mladého člověka a sociálního zrání, kultury mladých lidí, funkcí a vlastností aktivit volného času aj.

Emil Paravina ve svém příspěvku *Problémy volného času mládeže z hlediska pedagogického a sociálně politického a jejich způsob řešení* se snažil o objasnění specifických problémů mladých lidí a jejich řešení v Jugoslávii. Situoval začátek řízeného rozvoje oblasti volného času dětí a mládeže v Jugoslávii do doby národní osvobodeneckého boje, kdy v r. 1942 byla založena pionýrská organizace. Zabýval se uplynulým čtvrtstoletím z hlediska mimoškolní výchovy, péče o děti a tzv. volnou aktivitou, v níž dnešní reformovaná škola formou širších výchovných úkolů vede děti ke konstruktivnějšímu trávení volného času.

Pavel Novosel rozebíral vztah volného času a kultury mladých lidí. Charakterizoval některé momenty chování mladých lidí spíše jako „anti-kulturní“ ve smyslu vztahu vážné a masové kultury. Uvedl některé faktory, které k tomuto jevu vedou. První důvod vidí v samotném rozdílu pracovního a volného času. Ve volném čase kompenzuje člověk práci a proto se vyhýbá vynucené namáhavé činnosti. Vážná kulturní činnost vyžaduje v každém případě více kázně a námahy než tzv. „kultura masová“. Stejně významnou roli hrají i společenské normy, případně společenský původ skupiny, který vytváří hrady proti změnám v kulturním zaměření. I střední školy zde hrají určitou roli, neboť svou formou výuky vnucují kulturní činnosti rysy práce. Škola navíc svým analytickým přístupem potlačuje pravý citový prožitek mladých lidí.

Blaž Mesec se zabýval specifikou volného času mládeže. Upozornil na dvě hodnotové orientace obsažené většinou ve studiích a výzkumech týkajících se volného času: orientaci funkcionální a personální. Sociologická šetření slouží přímo či nepřímo kontrole volna. Dále se zabýval mládeží jako sociologickou kategorií a některými důsledky společenského postavení mladých, jež ovlivňují jejich volný čas. Jako důležité uvedl podstatu institucionálně vzdělávacího procesu, relativně okrajové postavení mladých lidí ve společnosti, nevlastnění materiálních zdrojů a závislost jejich postavení. Zdůraznil nutnost zkoumání a poznávání normativních systémů, které ovlivňují trávení volného času mládeže.

František Kahuda v tématu *Integrované aspekty zkoumání sociálního zrání mladého člověka* poukázal na to, že i při zjišťování či měření kulturních zájmů a aktivit volného času je nezbytné se zabývat dynamikou procesu volby a utváření těchto aktivit, otázkou, která organicky souvisí s problematikou sociálního zrání člověka. Mladý člověk volí různé druhy aktivit podle stupně své sociální zralosti. Proto je nutné při interpretaci otázek spojených s volným časem člověka se zajímat také o integrované aspekty zkoumání jeho sociálního zrání. Pomocí tzv. životních křivek sociálního zrání člověka a užitím regresní analýzy lze exaktně odvodit x - n -dimenzionální model sociálního kvocientu, který je relačním dynamickým modelem sociálních